

Marko BEVANDA, mlađi asistent, Pravni fakultet, Mostar

OBJEKTIVNA ODGOVORNOST ZA ŠTETU

Sažetak

U radu je dat pojam i opisan povijesni razvoj objektivne odgovornosti za štetu, njezin put do pravno-političkog utemeljenja utjecajem napredne pravne i društvene svijesti, znanosti, sudske prakse i zakonodavstva. Proširenju područja primjene objektivne odgovornosti za štetu naročito su utjecali razvoj prometa i raznih vrsta industrija, proizvodnja opasnih stvari i razvoj opasnih djelatnosti, ali i složenost suvremenih društvenih odnosa. Primjena objektivne odgovornosti za štetu pridonosi ostvarivanju pravde, što je potrebno sve više dograđivati u zakonima.

Uvod

Svaka ustavna i demokratska država regulira odgovornost u zakonu i primjenjuje je u skladu sa zakonom predviđenim postupkom i jamstvima. Ako nije tako, onda odgovornost postaje volja grupa i pojedinaca, što nije u okviru ustavnih i demokratskih država. Građanskopravna odgovornost postoji za pojedince i pravne osobe ako se ne ostvaruju ugovorene i zakonom predviđene obveze, zbog čega nastaju razne vrste šteta.¹ Klasični su rimski pravници razlikovali obveze iz ugovora (*ex contractu*) i obveze iz delikta (*ex delicto*).² Građanskopravne norme koje reguliraju deliktну (izvanugovornu) odgovornost za štetu dijele se na dvije grupe. Prva se zasniva na načelu (kriteriju) krivnje, koja je neizostavna pretpostavka odgovornosti (subjektivna odgovornost).³ Druga se zasniva na načelu odgovornosti bez krivnje (objektivna odgovornost).

¹ Osnovni izvor pravila o odgovornosti za štetu u Bosni i Hercegovini su odredbe Zakona o obveznim odnosima. Člankom 1. Uredbe sa zakonskom snagom o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima (Službeni list RBiH, 2/92.) preuzet je Zakona o obveznim odnosima (ranije objavljen u Službenom listu SFRJ, 29/78., 39/85. i 57/89.) kao republički zakon. Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima stupila je na snagu 11. 4. 1992. godine. Ostala pravila o odgovornosti za štetu nalaze se u posebnim propisima. U Republici Hrvatskoj člankom 1. Zakona o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine RH, 53/91.) preuzet je Zakon o obveznim odnosima (ranije objavljen u Službenom listu SFRJ, 29/78., 39/85. i 57/89.) kao republički zakon. Zakon o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima stupio je na snagu 8. 10. 1991. godine.

² U Gajevim *Institucijama* stoji "*omnis enim obligatio vel ex contractu nascitur vel ex delicto*", Gai 3, 88.

³ "*Ne obvezuje šteta na naknadu štete, nego krivnja*" i "*Nema odgovornosti bez krivnje*." R. Jhering, *Das Schuldmoment in römischen Privatrecht*, Giessen, 1867., str. 40.

Pojam i povijesni razvoj objektivne odgovornosti za štetu

Odgovornost, koja kao načelo (kriterij) ima činjenicu da je šteta prouzročena, naziva se objektivna odgovornost za štetu. Kod te vrste odgovornosti za štetu traži se uzrok (causa) za štetu, zbog čega se naziva i kauzalna odgovornost za štetu.⁴ Odgovornost za štetu, za čiji se nastanak ne traži krivnja štetnika, naziva se objektivna ili kauzalna odgovornost za štetu.⁵ Budući da se štetnikova odgovornost temelji samo na njegovom vanjskom, objektivnom djelovanju, koje se pokazuje kao uzrok (causa) štetnog uspjeha, govori se o odgovornosti po načelu uzročnosti ili tzv. kauzalnoj odgovornosti.⁶

Pravna je ustanova objektivne odgovornosti za štetu poznata i priznata u svakom ljudskom društvu koje društvene odnose uređuje pravom, a to znači u svakom suvremenom ljudskom društvu. Sadržaj i opseg primjene te pravne ustanove u svim društvima nije jednak. Povijesno gledano, početke primjene objektivne odgovornosti za štetu treba tražiti u primitivnim društvima u vrijeme kada uopće počinju nastajati pravni poredci. Međutim, treba istaći da se objektivna odgovornost za štetu u suvremenim društvima u odnosu na primitivna društva ne može izjednačavati, jer ta dva društva žive u različitim uvjetima. U primitivnim pravima odgovornost za štetu svodi se na kriterij uzročnosti, a ne na kriterij krivnje, jer primitivna društva ne poznaju kriterij krivnje. Ideja krivnje uvodi se kasnije kao kriterij za štetu i izvjesno vrijeme postaje dominantna kod utvrđivanja odgovornosti za štetu. Objektivna odgovornost za štetu bila je svedena na rijetke slučajeve. U najranijim fazama razvoja rimskog prava temelj odgovornosti za štetu bio je kauzalitet, a u poslijeklasičnom razdoblju krivnja je bila temelj odgovornosti za štetu s određenim brojem izuzetaka, u kojima je kao temelj odgovornosti i dalje ostalo prouzročenje štete (npr. držanje divljih životinja, posjedovanje kuća sklonih padu ili gradnja uređaja za vodu).⁷ S vremenom kriterij krivnje kod utvrđivanja odgovornosti za štetu postaje nedovoljan tako da se sve više proširuje primjena objektivne odgovornosti za štetu. Posljednje godine prošlog stoljeća, a naročito naše vrijeme, koje je donijelo visok stupanj tehničke civilizacije, primoralo je pravnu doktrinu i jurisprudenciju da konačno odstupi od tisućgodišnje dogme, prema kojoj se odgovornost uvijek zasniva na krivnji štetnika.⁸ Naime, razvoj industrijske proizvodnje, proizvodnja raznih proizvoda, posebno opasnih stvari, te razvoj opasnih djelatnosti, pa i razvoj prometa i složenih društvenih odnosa utjecali su na povećanje raznih vrsta ozljeda i šteta, a da za to nitko nije kriv i odgovoran za nastale štete. Posebno su u teškom položaju bili radnici u velikim industrijskim poduzećima koji su se bavili opasnim djelatnostima i rukovali opasnim stvarima. Pod utjecajem napredne pravne i društvene svijesti i sindikalnih organizacija radnici su

⁴ Neki autori (J. Radišić, *Obligaciono pravo*, Pravni fakultet u Nišu, 1975.) smatraju da taj izraz nije posve precizan jer kauzalna odgovornost znači odgovornost za svaki rezultat koji stoji u kauzalnom (uzročnom) odnosu s nekim događajem. Objektivna odgovornost nije, međutim, odgovornost za svaki rezultat, jer postoje i okolnosti koje nju isključuju.

⁵ V. Šeparović, *Odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti*, Naša zakonitost, 9-10/87., Zagreb.

⁶ Vedriš-Klarić, *Gradansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1998., str. 574.

⁷ J. Radišić, *Obligaciono pravo*, Pravni fakultet u Nišu, 1975., str. 320.

⁸ S. Perović, *Zakon o obligacionim odnosima* (predgovor), Beograd, 1978., str. 56.

bili zaštićeni ugovorom o radu koji poslodavac sklapa s radnikom. Za osobe izvan radnog odnosa za nastalu štetu rješenje je nađeno kroz objektivnu odgovornost za štetu. Ta objektivna odgovornost za nastalu štetu za treće osobe upravo proizlazi iz ostvarivanja ideje da onaj tko ima korist od određene djelatnosti treba snositi i rizik koji nastaje od te djelatnosti (*ubi emolentum - ibi onus; gdje je dobit - tu i teret*). Ostvarenju te ideje veliki doprinos dala je teorija rizika. Osim teorije rizika značajan doprinos uvođenju objektivne odgovornosti dala je i teorija opasnosti, po kojoj za nastalu štetu mora odgovarati svatko tko svojim ponašanjem ugrožava okolicu i gospodari opasnošću. Pravno-političkom utemeljenju objektivne odgovornosti pridonio je razvoj pravne znanosti, sudske prakse, zakonodavstva,⁹ te ukupan društveni razvoj. Na putu uvođenja objektivne odgovornosti u pravni život postojala su razna shvaćanja. Jedna su se zalagala za njezinu veću zastupljenost, a druga su to osporavala.

Pravni teoretičari, koji se zalažu za uvođenje objektivne odgovornosti za štetu u pravni život, argumentiraju činjenicama:

1. Za oštećenika je bitno da mu šteta bude naknađena. Za njega nije bitno može li se šteta nekome upisati u krivnju;¹⁰
2. Ostvarivanje prava na naknadu štete od opasnih stvari i opasnih djelatnosti mnogo se brže ostvaruje objektivnom odgovornošću, što je za oštećenika veoma značajno;
3. Tko ima interesa držati opasne stvari ili se baviti opasnim djelatnostima treba snositi štetne posljedice koje od tih stvari i takvih opasnih djelatnosti nastaju;
4. Objektivna se odgovornost temelji na ideji sigurnosti, što za oštećenika znači sigurnost da će šteta biti naknađena u slučaju da je nastala od opasnih stvari i opasnih djelatnosti;
5. Objektivna je odgovornost postojala prije uvođenja subjektivne odgovornosti, što znači da krivnja nije bila uvijek uvjet i osnova odgovornosti za štetu.

Grupa pravnih teoretičara, koja osporava potrebu uvođenja objektivne odgovornosti za štetu u pravni život, objašnjavaju svoje mišljenje sljedećim postavkama:

1. Uvođenje objektivne odgovornosti za štetu imalo bi utjecaja na paraliziranje tehničkog progresa, proizvodnju opasnih stvari i razvoj opasnih djelatnosti, te suzdržavanje ljudi od posjedovanja opasnih stvari i bavljenja opasnim djelatnostima;
2. Objektivna odgovornost za štetu može se uvesti samo u tehnički i industrijski razvijenim društvima. U manje razvijenim društvima objektivna odgovornost za štetu nije uopće primjenljiva, jer u njima nema opasnih stvari i opasnih djelatnosti;
3. Uvođenje objektivne odgovornosti za štetu dovodi do istog pravnog tretmana osobe koja se ponašala pažljivo i osobe koja se ponašala zlonamjerno i bezobzirno;¹¹
4. Subjektivna odgovornost za štetu dovoljno je elastična i prilagodljiva potrebama života, pa stoga nema potrebe uvoditi objektivnu odgovornost u pravni život.

⁹ Zakonsku regulativu u modernom smislu, koja govori o objektivnoj odgovornosti, nalazimo u propisima iz 19. stoljeća. Takav je, primjerice, pruski Zakon o željeznicama iz 1833., zatim austrijski Zakon o jamstvu željezničkih poduzeća iz 1869., te Zakon o jamčenju za štete prouzročene pogonom motornih vozila iz 1908., koji je primjenjivan sve do stupanja na snagu Zakona o obveznim odnosima, tj. do 1. listopada 1987. godine. Navedeno prema I. Crnić, *Naknada štete*, Organizator, Zagreb, 1998., str. 39.

¹⁰ Đorđević-Stanković, *Obligaciono pravo*, Savremena administracija, Beograd, 1974., str. 365.

¹¹ Ibid., str. 366.

Osnove objektivne odgovornosti za štetu

Pravna je teorija dala značajan doprinos pravnom i političkom utemeljenju ideje o objektivnoj odgovornosti za štetu i njezinom uvođenju u pravni život. U teoriji postoje različita gledišta o osnovi objektivne odgovornosti za štetu.

1. Prema teoriji presumirane krivnje, odgovornost se izvodila iz presumirane (fingirane) krivnje odgovorne osobe. Isprva, dok je neprijeporno vladala dogma o odgovornosti zasnovanoj na krivnji, pojedini su teoretičari, kojima je bila nezamisliva odgovornost bez krivnje, objašnjavali objektivnu odgovornost kao odgovornost kod koje se krivnja presumira (predmnijeva), štoviše fingira.¹² Govorilo se da je pogon željeznice lokomotivom nesumnjivo kulpozna radnja.¹³

2. Teorija prouzročenja ili kauzalitetna teorija kao osnovu uvođenja objektivne odgovornosti za štetu vidi u samoj činjenici prouzročenja štete. Po toj teoriji pitanje krivnje ne treba postavljati, jer ona nije pravno relevantna za postojanje objektivne odgovornosti. Najoriginalniji zastupnik te teorije je Binding.¹⁴ Jedna od varijanti te teorije je tzv. teorija čistog prouzročenja. Još i danas se autori pozivaju na Rümelina koji je prigovorio da od golog kauzaliteta ne vodi most prema odgovornosti.¹⁵ Neki teoretičari prigovaraju da odgovornost iz čistog prouzročenja proturječi pravnom osjećaju, da je suviše gruba i ističu da kauzalitet treba vezati s drugim činjenicama (protupravnost, anormalitet, interes, opasnost).

3. Teorija rizika kao osnovu za postojanje objektivne odgovornosti za štetu stavlja stvoreni rizik. Po toj teoriji pitanje odgovornosti za štetu temelji se na načelu da uvijek odgovara onaj tko vlada određenim rizikom.¹⁶ Ako djelatnost služi blagostanju ili društvenom napretku, ona je društveno korisna, i kao takva nije zabranjena, ali odgovornost za rizik pada ipak na nositelja djelatnosti, a ne na društvo u cjelini.¹⁷ Osoba koja poduzima nešto dozvoljeno, čime drugima stvara ili održava rizik nastanka štete, preuzima posebnu odgovornost za takvu opasnost.¹⁸

4. Prema teoriji interesa osnova objektivne odgovornosti za štetu je u interesu, koji ima posjednik opasne stvari i nositelj opasne djelatnosti. Onaj tko u ostvarivanju svojih interesa nanese drugom štetu dužan je tu štetu naknaditi, iako mu se na teret ne može staviti nikakva krivnja. Ta teorija¹⁹ stvorila je poznatu izreku: "*Vlastiti interes - vlastita opasnost; tuđi interes - tuđa opasnost.*"²⁰

5. Osnova postojanja objektivne odgovornosti za štetu, prema teoriji opasnosti, zasniva se na opasnosti određenih stvari i djelatnosti. Prema tome, osoba koja posje-

¹² Vedriš-Klarić, o. c., str. 574.

¹³ Neoboriva presumpcija krivnje izrijekom je unesena u austrijski Zakon o odgovornosti željeznice iz 1869. godine.

¹⁴ "Ako štetnik neskrivljeno nanese drugom štetu, oštećenik ima pravo na naknadu, jer je oštećenik uvijek manje kriv nego štetnik."

¹⁵ P. Klarić, *Odštetno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1996., str. 31.

¹⁶ M. Rümelin, *Schadenersatz ohne Verschulden*, 1910., str. 30., 46.

¹⁷ J. Radišić, o. c., str. 323.

¹⁸ D. Stojanović, *Gradansko-pravna odgovornost za atomske štete prema trećim licima*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 1965., str. 64.

¹⁹ Utemeljitelji teorije su Merkel, Rümelin, Mauczka i Unger.

²⁰ *Juristische Enciklopadie*, 3 Auflage, 1904., str. 273. i 701.

duje opasnu stvar i bavi se opasnom djelatnošću odgovara za štetne posljedice. Jedno od temeljnih pitanja te teorije je kvalifikacija pojma opasnosti (znatna opasnost, tipična opasnost, osobita opasnost, pretjerana opasnost). Prevladava gledište da to mora biti povećana opasnost, a izvor opasnosti takav da se štete koje iz njega mogu proizaći ne mogu izbjeći ni uz maksimalnu ljudsku pažnju.²¹

Pojam opasne stvari i opasne djelatnosti

Pod opasnom stvari razumijeva se svaka stvar, pokretna ili nepokretna, koja po svojoj namjeni, osobinama, svojstvu i samopostojanju, položaju, mjestu i načinu uporabe ili na drugi način predstavlja povećanu opasnost nastanka štete za okolinu, pa je zbog toga treba nadzirati povećanom pozornošću. Primjerice, opasnom stvari smatra se drvena građa složena na krovnoj gredi u području gdje uobičajeno pušu jaki vjetrovi.²² Pas koji se kreće javnim putem bez nadzora čuvara također je opasna stvar.²³ Za štetu koju učini divljač naletom na motorno vozilo na javnoj prometnici lovačko društvo odgovara po općim propisima o odgovornosti za štetu od opasnih stvari ili opasnih djelatnosti.²⁴ Pčele bi, s obzirom na svoje svojstvo i mjesto gdje su smještene (samo šest metara od međe) mogle biti opasna stvar.²⁵ Stube mogu biti opasna stvar s obzirom na karakteristike izgradnje i s obzirom na okolnosti u kojima se koriste.²⁶ Opasnom se stvari u sudskoj praksi smatra i posuda pod pritiskom, dizala, razni strojevi na motorni i električni pogon, proizvod s nedostatkom, nuklearni reaktor i dr.

Jedna djelatnost predstavlja povećanu opasnost kada u njezinom redovitom tijeku, već po njezinoj tehničkoj prirodi i načinu obavljanja, mogu biti ugroženi životi i zdravlje ljudi ili imovina, tako da to ugrožavanje iziskuje povećanu pozornost osoba koje obavljaju tu djelatnost i osoba koje s njom dolaze u dodir. Primjerice, ronilački zadaci opasna su djelatnost.²⁷ Vatromet, organiziran na nogometnoj utakmici, opasna je djelatnost. Za tu djelatnost, po načelu objektivne odgovornosti, odgovara organizator utakmice i izvođač vatrometa.²⁸ Opasnom djelatnošću u sudskoj praksi smatra se djelatnost željeznice, prijevoz opasnih stvari, miniranje u rudniku, timarenje bikova i dr. Te su definicije plod teorijskih uopćavanja na podlozi sudske prakse koje sada služe kao orijentacija.²⁹ Pravna teorija zadovoljava se samo apstraktnim

²¹ Vedriš-Klarić, o. c., str. 575.

²² U tom smislu presuda Vs, Rev-3238/93., 15. 3. 1995. Izv., objavljena kod I. Crnić, *Zakon o obveznim odnosima*, Organizator, Zagreb, 1997., str. 176.

²³ Tako presuda Vs, Rev-948/87-2, 1. 10. 1987. Izv., objavljena kod I. Crnić, o. c., str. 177.

²⁴ Vidi presudu Vs, Rev-1816/90., 5. 12. 1990. PSP-50/98., objavljenu kod I. Crnić, *Naknada štete*, Organizator, Zagreb, 1998., str. 43.

²⁵ Presuda Os Zagreb, Gž-1477/84., 5. 5. 1984. PSP-25/75., objavljena kod I. Crnić, *Zakon o obveznim odnosima*, Organizator, Zagreb, 1997., str. 179.

²⁶ Vidi presudu Vs, Rev-901/91., 19. 9. 1991. Izbor 93/118., objavljenu kod I. Crnić, *Naknada štete*, Organizator, Zagreb, 1998., str. 43.

²⁷ Presuda Vs, Rev-1638/1984., 22. 11. 1984. PSP-27/63., objavljena kod I. Crnić, o. c., str. 46.

²⁸ Presuda Vs, Rev-141/85., 15. 10. 1985. Izv., objavljena kod I. Crnić, *Zakon o obveznim odnosima*, Organizator, Zagreb, 1997., str. 173.

²⁹ Vedriš-Klarić, o. c., str. 576.

kriterijem za određivanje stvari i djelatnosti koje su opasne i prepušta sudskoj praksi pitanje konkretne kvalifikacije svakog slučaja. Prema tome, pojam opasne stvari i opasne djelatnosti je relativan. Iako su sudska praksa i pravna teorija za mnoge štete našle pravna rješenja, ipak još uvijek ima pitanja koja nisu pravno riješena, odnosno uvedena u zakonodavstvo. To postavlja zadaću da se neriješena pitanja reguliraju zakonom. Zakon o obveznim odnosima Bosne i Hercegovine, ali i Republike Hrvatske³⁰ (dalje, skraćeno: ZOO) ne definira pojam opasne stvari i opasne djelatnosti. Na taj način otvara se put sudskoj praksi da od slučaja do slučaja određuje smatra li se neka stvar ili neka djelatnost opasnom. Pravila objektivne odgovornosti za štetu primjenjuju se prema članku 154. ZOO-a na štetu od stvari i djelatnosti od kojih potječe povećana opasnost štete za okolinu i štete u drugim slučajevima koji su predviđeni zakonom:

(1) Tko drugom prouzroči štetu dužan je i naknaditi je ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje;

(2) Za štetu od stvari ili djelatnosti, od kojih potječe povećana opasnost štete za okolinu, odgovara se bez obzira na krivnju;

(3) Za štetu bez obzira na krivnju odgovara se i u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

Subjekti odgovornosti za štete od opasnih stvari i opasnih djelatnosti

Kao subjekti odgovornosti za štetu nastalu od opasne stvari ili opasne djelatnosti mogu se pojaviti fizičke i pravne osobe.³¹ Za štetu od opasne stvari i opasne djelatnosti odgovara:

1. Posjednik opasne stvari, a to su u prvom redu vlasnik stvari i pravna osoba koja ima pravo raspolaganja, odnosno kojoj je stvar dana na privremeno korištenje;

2. Posjednik opasne stvari, ako je opasnu stvar povjerio osobi koja nije osposobljena ili nije ovlaštena njome rukovati. Osobe koje rade kod posjednika opasne stvari ne odgovaraju po načelima objektivne odgovornosti;

3. Osoba koja na protupravan način oduzme opasnu stvar od posjednika, ako posjednik nije za to odgovoran. Ako posjednik svojim ponašanjem pridonese da mu opasna stvar bude protupravno oduzeta (primjerice, ako drži ključeve motornog vozila tako da budu lako dostupni neovlaštenim osobama), onda će on, zajedno s onim tko mu je stvar protupravno oduzeo, solidarno odgovarati oštećeniku prema propisima o odgovornosti više osoba za istu štetu;³²

4. Osoba kojoj je posjednik povjerio (predao) stvar da se njome služi. Kad posjednik preda stvar trećoj osobi, osim treće osobe odgovarat će i posjednik stvari ako je šteta proizašla iz neke skrivene mane ili nekog skrivenog svojstva stvari na što posjednik nije skrenuo pažnju trećoj osobi;

³⁰ Napomena: U Bosni i Hercegovini, kao i u Republici Hrvatskoj, na snazi je preuzeti Zakon o obveznim odnosima (do preuzimanja objavljen u Službenom listu, 29/78., 39/85. i 57/89.). Prema tome, odgovornost za štetu, uvjeti i subjekti odgovornosti, te oslobođenje od odgovornosti regulirani su na jednak način.

³¹ Vidi čl. 174., 175. i 176. ZOO-a.

³² I. Crnić, *Naknada štete*, Organizator, Zagreb, 1998., str. 47.

5. Osoba koja je dužna nadgledati stvar, a nije kod posjednika na radu;
6. Za štete od opasne djelatnosti osoba koja se njome bavi;
7. Proizvođač, ako je u promet stavio stvar s nedostatkom.³³

Da bi osoba građanskopravno odgovarala po pravilima objektivne odgovornosti za štetu, potrebno je da oštećenik dokaže da je šteta nastala od opasne stvari ili opasne djelatnosti, odnosno da dokaže uzročnu vezu između opasne stvari ili opasne djelatnosti i nastale štete ako to odgovorna osoba osporava. Odgovorna se osoba može osloboditi odgovornosti za štetu prouzročenu opasnom stvari ili opasnom djelatnošću ako dokaže:

1. Da šteta potječe od nekog uzroka izvan stvari, a čije se djelovanje nije moglo predvidjeti, izbjeći ni otkloniti (npr. viša sila). Da bi neki događaj imao pravno obilježje više sile, potrebno je, uz ostalo, da je objektivno nepredvidljiv, neuklonjiv i izvanredan;

2. Da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili treće osobe, a tu radnju odgovorna osoba nije mogla predvidjeti i čije posljedice nije mogla izbjeći ili ukloniti. Trećom osobom se ne smatra ni posjednik opasne stvari ni osobe koje odgovaraju kao posjednik, odnosno osobe kojima se posjednik poslužio pri uporabi opasne stvari ili pri vršenju opasne djelatnosti, kao ni oštećenik. Ako je oštećenik djelomično pridonio nastanku štete od opasne stvari ili opasne djelatnosti, odgovorna osoba se djelomično oslobađa odgovornosti za štetu. Ako je nastanku štete djelomično pridonijela treća osoba, ona odgovara oštećeniku solidarno s odgovornom osobom, a naknadu štete snosi razmjerno težini svoje krivnje.

Pozivanje odgovorne osobe na djelovanje slučaja (casus), tj. da je šteta nastala zbog njegova djelovanja ne oslobađa od građanskopravne odgovornosti po pravilima o objektivnoj odgovornosti. Slučajem se smatra okolnost, događaj ili radnja koja se dogodila u okviru djelatnosti subjekta, izvan njegove volje i očekivanja, a nije riječ o višoj sili.

Zaključak

Objektivna odgovornost za štetu je vrsta građanskopravne odgovornosti koja se temelji na činjenici da je šteta pričinjena, dakle na kriteriju (načelu) uzročnosti bez obzira na krivnju. Kao ideja nastala je davno u primitivnim pravima koja nisu poznavala ideju krivnje, pa se odgovornost za štetu temeljila na kriteriju uzročnosti ili kauzaliteta, po čemu je i dobila naziv uzročna (kauzalna) odgovornost za prouzročenu štetu. Razvojem društva, pravne teorije i prakse sve više postaje prisutna ideja krivnje kao kriterij odgovornosti za štetu. Uvođenje kriterija krivnje za nastalu štetu svakako je obogatilo pravni život, ali je i potiskivanje ideje o objektivnoj odgovornosti istovremeno i siromašilo pravni život. Razvoj moderne industrije, modernog prometa, uporaba novih oruđa za rad, te uporaba pare, benzina, nafte, električne energije, a u 20. stoljeću i atomske energije, te složenost suvremenih društvenih odnosa utjecali su na

³³ Vidi posebna pravila ZOO-a o objektivnoj odgovornosti (članak 178. i 179.) u slučaju nezgode izazvane motornim vozilom u pokretu i za odgovornost proizvođača za stvari s nedostatkom.

proširenje odgovornosti za štete koje se nisu mogle zasnivati samo na ideji krivnje, koja nije bila pogodna za radnike u velikim industrijskim poduzećima, gdje je dolazilo do raznih vrsta ozljeda i šteta, a da stvarno nitko nije odgovarao odnosno nitko nije kriv. To je sve više zaoštravalo kauzalnu odgovornost za štetu. Posebno, kada se ima u vidu da su suvremena proizvodnja, njezina modernizacija i automatizacija, te razvoj kemijske industrije i veliki broj stvari i djelatnosti koje su opasne za okolicu, utjecali na pravne i društvene čimbenike da se ideja po kriteriju uzročnosti sve više utemeljuje u pravni život. Danas je građanskopravna odgovornost za štetu, zasnovana na kriteriju uzročnosti odnosno objektivnoj odgovornosti, ukorijenjena u pravnoj teoriji, sudskoj praksi i zakonodavstvu. Dakle, sve više prostora za ostvarivanje pravde ostvaruje se i sve većim uvođenjem objektivne odgovornosti u pravni život. Na taj način s drugim vrstama građanskopravne odgovornosti za štetu pridonosi bržem i sveobuhvatnijem razvoju prava i pravnog života, odnosno ostvarivanju pravednosti. Naravno, potrebno je i dalje dograđivati pravila o objektivnoj odgovornosti, i ne samo o objektivnoj odgovornosti nego i drugim vrstama odgovornosti. Sigurno će razvoj društva, tehnologije, tehnike, novih industrija građenja, prometa i odnosa činiti složenijim suvremene procese, pa će i zadaće prava, pravne teorije, sudske prakse i zakonodavstva zahtijevati proširenje odgovornosti za štete koje nastaju, posebno od opasnih stvari, djelatnosti i proizvoda koji nastaju u procesu proizvodnje. Izgradnja pravila i uvođenje u pravni život i zakone veoma je bitna pretpostavka ostvarivanja prava.

Strict Liability for Damage

Summary

The paper gives the idea and the historical development of objective tortious liability, its progress towards legal and political foundation effected by advanced legal and social consciousness, science, judicial practice and legislation. The extension of the application range of tortious liability was especially influenced by the development of transport, various kinds of industries, production of dangerous matters and the development of dangerous activities as well as by the complexity of modern social relations. The application of tortious liability contributes to the effectuation of justice, and it needs to be elaborated in laws more and more.